

Scurte considerații pe marginea unor dispoziții de procedură civilă interpretate neunitar în practica judiciară

Prof. univ. dr. **Gabriel BOROI**^[1]
Judecător **Delia Narcisa THEOHARI**^[2]

În cuprinsul prezentului studiu, am procedat la analizarea unor dispoziții de procedură civilă, cuprinse în cod sau în diverse acte normative speciale, a căror aplicare în practica judecătorească a generat soluții divergente.

■ Obligația instanței de a pune în discuția părților necesitatea introducerii în cauză a altor persoane, în ipoteza reglementată de art. 78 alin. (2) C. proc. civ. Modalitatea de exprimare a acordului părților în sensul introducerii în cauză a altor persoane

Potrivit art. 78 alin. (2) C. proc. civ., în materie contencioasă, când raportul juridic dedus judecății o impune, judecătorul va pune în discuția părților necesitatea introducerii în cauză a altor persoane; dacă niciuna dintre părți nu solicită introducerea în cauză a terțului, iar judecătorul apreciază că pricina nu poate fi soluționată fără participarea terțului, va respinge cererea, fără a se pronunța pe fond.

Ipoteza reglementată de această dispoziție are în vedere situația coparticipării procesuale obligatorii, în materie contencioasă, când litigiul nu poate fi soluționat decât într-un cadru procesual strict din punct de vedere al părților, acestea aflându-se într-un raport juridic civil unic și indivizibil.

Domeniul de aplicare indicat este susținut atât de art. 78 alin. (2) C. proc. civ., ce prevede că, în lipsa participării tuturor părților raportului juridic, cererea se respinge, fără a se analiza fondul dreptului dedus judecății, cât și de art. 60 alin. (2) C. proc. civ., care reglementează ipoteza coparticipării procesuale obligatorii și care face referire, în conținutul său, tot la sintagma „natura raportului juridic”.

O primă problemă ridicată în practica judiciară privește faptul dacă instanța are obligația sau, dimpotrivă, numai facultatea de a pune în discuția părților necesitatea introducerii în cauză a altor persoane, în ipoteza reglementată de art. 78 alin. (2) C. proc. civ.

Textul este formulat în termeni imperativi, considerent pentru care se desprinde concluzia că acesta instituie nu numai un drept, dar și o obligație a instanței, și anume

---

^[1] Rector al Universității „Nicolae Titulescu” din București, formator la Institutul Național al Magistraturii.

^[2] Judecător în cadrul Tribunalului București, Secția a IV-a civilă, formator la Institutul Național al Magistraturii, asistent în cadrul Universității „Nicolae Titulescu” din București, Facultatea de Drept.

aceea ca, înainte de a invoca excepția lipsei coparticipării procesuale obligatorii^[1], să pună în discuție necesitatea completării cadrului procesual și să dea posibilitatea părților să-și exprime acordul în acest sens. De altfel, este de observat și faptul că teza a II-a a alineatului în discuție dă dreptul instanței de a invoca și de a admite excepția lipsei coparticipării procesuale obligatorii și de a respinge, în consecință, cererea ca inadmisibilă, numai dacă nu s-a obținut acordul părților de introducere în cauză a persoanelor lipsă, a căror participare în proces este necesară.

Prin urmare, dacă instanța pronunță o soluție de respingere a cererii ca inadmisibilă pentru lipsa coparticipării procesuale obligatorii, fără a pune în discuția contradictorie a părților necesitatea completării cadrului procesual, atunci hotărârea judecătorească este susceptibilă de a fi anulată în apel pentru nerespectarea dispozițiilor procedurale prescrise de art. 78 alin. (2) C. proc. civ.

A doua problemă soluționată diferit în practica instanțelor judecătorești pornește de la interpretarea distinctă a tezei „*dacă niciuna dintre părți nu solicită introducerea în cauză a terțului*”, o parte a instanțelor considerând că este necesar ca părțile să formuleze în scris o cerere adițională sau, după caz, o cerere de intervenție forțată (de pildă, chemare în judecată a altor persoane, reglementată de art. 68-71 C. proc. civ.), în timp ce restul instanțelor consideră că este suficient ca părțile să-și dea acordul, chiar și verbal, la propunerea instanței de a fi introdus în cauză terțul.

Apreciem că teza indicată nu trebuie interpretată strict literal, simplul acord al părților, chiar exprimat verbal, fiind suficient pentru a opera introducerea în cauză a terțului. Un prim argument în acest sens este faptul că introducerea forțată, din oficiu, în cauză a terțului operează prin încheiere, potrivit art. 78 alin. (3) C. proc. civ., materializându-se, prin urmare, printr-un act de procedură al instanței, iar nu al părților. Al doilea argument constă în faptul că introducerea în cauză a terțului poate opera până la momentul terminării cercetării procesului în fața primei instanțe, potrivit art. 78 alin. (3) C. proc. civ., moment la care este depășit termenul legal pentru formularea de către părți a cererii adiționale sau, după caz, a unora dintre cererile de intervenție prevăzute de lege. De altfel, ca un ultim argument, dacă introducerea în cauză a terțului ar fi condiționată de formularea de către părți a unei cereri adiționale sau, după caz, a unei cereri de intervenție forțată, instituția reglementată de art. 78 C. proc. civ. nu și-ar mai găsi aplicarea.

Reclamantul nu poate solicita extinderea cadrului procesual după primul termen de judecată decât cu acordul expres al părților, prin raportare la art. 204 alin. (3) C. proc. civ., însă, în ipoteza în care a formulat o atare cerere adițională, chiar dacă aceasta este tardivă, instanța trebuie să se sesizeze și să pună în discuția părților, din oficiu, necesitatea introducerii forțate a altor persoane, dacă raportul juridic dedus judecății o impune.

[1] În practica judiciară, instanțele invocă lipsa coparticipării procesuale obligatorii și sub forma excepției inadmisibilității promovării cererii sau a excepției lipsei calității procesuale active sau pasive, după caz. Apreciem că, riguros procedural, denumirea excepției în discuție este excepția lipsei coparticipării procesuale obligatorii, cu consecința, în caz de admitere, a respingerii cererii ca inadmisibilă, finele de neprimire decurgând din nerespectarea coparticipării procesuale necesare.

Dacă reclamantul formulează cerere adițională, completând cadrul procesual cu terțul lipsă, iar această cerere este formulată în termen legal sau, după caz, restul părților își exprimă acordul expres pentru primirea acestei cereri peste termen, instanța va lua act de formularea cererii adiționale, terțul fiind introdus în proces ca urmare a manifestării de voință a reclamantului, iar nu în temeiul art. 78 alin. (2) C. proc. civ.

■ Aplicarea art. 160 C. proc. civ.

Potrivit art. 160 alin. (1) C. proc. civ., *dacă partea prezentă în instanță, personal sau prin reprezentant, nu a primit citația sau a primit-o într-un termen mai scurt decât cel prevăzut la art. 159 ori există o altă cauză de nulitate privind citația sau procedura de înmânare a acesteia, procesul se amână, la cererea părții interesate.*

În conformitate cu alin. (2) al aceluiași articol, *orice neregularitate cu privire la citare nu va mai fi luată în considerare în cazul în care, potrivit alin. (1), nu s-a cerut amânarea procesului, precum și în cazul în care partea lipsă la termenul la care s-a produs neregularitatea nu a invocat-o la termenul următor producerii ei, dacă la acest termen ea a fost prezentă sau legal citată.*

Alin. (3) prevede că, *în lipsa părții nelegal citate, neregularitatea privind procedura de citare a acesteia poate fi invocată și de celelalte părți ori din oficiu, însă numai la termenul la care ea s-a produs.*

În privința invocării neregularităților privind citarea, pot fi distinse două ipoteze:
a) *Partea nelegal citată este prezentă în instanță, personal sau prin reprezentant.*

În acest caz, nelegala sa citare, cu consecința amânării procesului, poate fi invocată numai de partea respectivă, iar nu și de instanță sau de celelalte părți din proces.

Ca atare, la solicitarea părții nelegal citate, instanța va pune în discuția contradictorie a părților cererea de amânare a procesului decurgând din această neregularitate, urmând a dispune în consecință. Este de menționat faptul că acest text legal consacră acoperirea nelegalității procedurii de citare prin prezența părții în fața instanței, personal sau prin reprezentant, din moment ce, în această ipoteză, numai partea respectivă are dreptul să solicite amânarea cauzei, iar nu și instanța din oficiu, ceea ce denotă faptul că, în situația în care partea nu formulează o atare solicitare, cauza va fi soluționată în continuare.

Partea are posibilitatea să solicite amânarea procesului dacă nu a primit citația, la dosar nefiind restituită dovada îndeplinirii acestei proceduri, dacă a primit citația cu mai puțin de 5 zile înaintea termenului de judecată sau cu mai puțin de termenul prescurtat de instanță în prealabil, precum și dacă există o altă cauză de nulitate în privința citației sau a procedurii de înmânare. Apreciem că, în acest ultim caz, partea trebuie să facă dovada existenței unei vătămări procesuale, dacă nu este cazul nesocotirii altor elemente prevăzute sub sancțiunea nulității exprese de art. 157 alin. (3) C. proc. civ.

În concluzie, dacă partea nelegal citată a fost prezentă în instanță și nu a invocat această neregularitate, nesolicitând amânarea procesului, nulitatea procedurii de citare se va considera acoperită, prin raportare la art. 160 alin. (2) C. proc. civ.,

partea fiind decăzută ulterior din dreptul de a invoca excepția nulității procedurii de citare pentru termenul anterior.

De asemenea, această parte nu este în drept să solicite nici amânarea judecării cauzei pentru motivul că nu ar fi fost citată la termenul de judecată anterior, întrucât o atare cerere poate fi formulată numai la termenul la care procedura de citare nu a fost legal îndeplinită, iar nu la un termen de judecată ulterior la care nu au fost săvârșite neregularități în privința procedurii de citare. În acest caz, o eventuală cerere de amânare a judecării cauzei se impune a fi respinsă ca neîntemeiată.

b) *Partea nelegal citată nu este prezentă în instanță.*

În acest caz, neregularitatea procedurii de citare a acestei părți poate fi invocată atât de către instanță, cât și de către celelalte părți din proces, care au interesul pronunțării unei hotărâri judecătorești legale, în privința căreia să nu existe riscul vădit al desființării în căile de atac. Astfel, judecata pricinii va fi amânată și se va reface procedura de citare cu partea respectivă.

În lipsa părții nelegal citate, instanța și celelalte părți pot invoca neregularitatea procedurii de citare numai la termenul la care aceasta s-a produs, ulterior nulitatea fiind acoperită, cu excepția cazului în care partea nelegal citată se prezintă la termenul următor și invocă neregularitatea.

Partea nelegal citată are dreptul să invoce excepția nulității procedurii de citare pentru termenul la care nu s-a prezentat până la următorul termen de judecată. Dacă aceasta nu procedează de maniera descrisă, nulitatea procedurii de citare se acoperă și, ca atare, partea respectivă nu ar putea solicita desființarea în căile de atac a hotărârii judecătorești astfel pronunțate. Nulitatea procedurii de citare se acoperă, prin urmare, dacă la următorul termen celui la care partea a lipsit și la care procedura nu a fost legal îndeplinită, aceasta a fost prezentă și nu a invocat neregularitatea sau, deși nu a fost prezentă, a fost legal citată, având, ca atare, posibilitatea invocării nulității.

Concluzionând, dacă partea nu a fost legal citată la un termen de judecată, iar pentru al doilea termen de judecată a fost legal citată și se prezintă, ea are dreptul să invoce excepția nulității procedurii de citare, cu consecința anulării și a refacerii actelor de procedură efectuate la termenul de judecată anterior. Această parte nu are dreptul să formuleze cerere de amânare a judecării cauzei, un astfel de drept existând numai la termenul la care a fost nelegal citată. Dacă formulează o atare cerere, aceasta se impune a fi respinsă ca neîntemeiată, întrucât, pentru al doilea termen, partea a fost legal citată.

■ **Aplicarea art. 107 din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești^[1]**

Potrivit art. 107 alin. (1) din regulamentul, *dacă ulterior înregistrării unei cereri se constată că la instanță s-a depus cel puțin o cerere formulată de aceleași părți, chiar împreună cu altele, având unul dintre obiectele inițiale, toate cererile vor fi repartizate primului complet investit dacă cererile nu au fost soluționate încă.*

^[1] Aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 1375 din 17 decembrie 2015, publicată în M. Of. nr. 970 din 28 decembrie 2015.

TITLUL PRELIMINAR. DOMENIUL DE REGLEMENTARE AL CODULUI DE PROCEDURĂ CIVILĂ ȘI PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE PROCESULUI CIVIL

Capitolul I. Domeniul de reglementare al Codului de procedură civilă

Art. 1. Obiectul și scopul Codului de procedură civilă. (1) Codul de procedură civilă, denumit în continuare *codul*, stabilește regulile de competență și de judecare a cauzelor civile, precum și cele de executare a hotărârilor instanțelor și a altor titluri executorii, în scopul înlăptuirii justiției în materie civilă.

(2) În înlăptuirea justiției, instanțele judecătorești îndeplinesc un serviciu de interes public, asigurând respectarea ordinii de drept, a libertăților fundamentale, a drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și persoanelor juridice, aplicarea legii și garantarea supremației acesteia.

Art. 2. Aplicabilitatea generală a Codului de procedură civilă. (1) Dispozițiile prezentului cod constituie procedura de drept comun în materie civilă.

(2) De asemenea, dispozițiile prezentului cod se aplică și în alte materii, în măsura în care legile care le reglementează nu cuprind dispoziții contrare. [*R.A.: art. 721 CPC 1865*]

Art. 3. Aplicarea prioritărilor a tratatelor internaționale privitoare la drepturile omului. (1) În materiile reglementate de prezentul cod, dispozițiile privind drepturile și libertățile persoanelor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Constituția, Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și prezentul cod, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care prezentul cod conține dispoziții mai favorabile.

Legislație conexă: ► art. 20 C. Rom.; ► art. 4 CC.

Art. 4. Aplicarea prioritărilor a dreptului Uniunii Europene. În materiile reglementate de prezentul cod, normele obligatorii ale dreptului Uniunii Europene se aplică în mod prioritar, indiferent de calitatea sau de statutul părților.

Legislație conexă: ► art. 148 C. Rom.; ► art. 5 CC.

Capitolul II. Principiile fundamentale ale procesului civil

Art. 5. Îndatoriri privind primirea și soluționarea cererilor. (1) Judecătorii au îndatorirea să primească și să soluționeze orice cerere de competență instanțelor judecătorești, potrivit legii.

(2) Niciun judecător nu poate refuza să judece pe motiv că legea nu prevede, este neclară sau incompletă.

(3) În cazul în care o pricină nu poate fi soluționată nici în baza legii, nici a uzanțelor, iar în lipsa acestora din urmă, nici în baza dispozițiilor legale privitoare la situații asemănătoare, ea va trebui judecată în baza principiilor generale ale dreptului, având în vedere toate circumstanțele acesteia și ținând seama de cerințele echității.

(4) Este interzis judecătorului să stabilească dispoziții general obligatorii prin hotărârile pe care le pronunță în cauzele ce îi sunt supuse judecării.

Art. 6. Dreptul la un proces echitabil, în termen optim și previzibil. (1) Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în termen optim și previzibil, de către o instanță independentă, imparțială și stabilită de lege. În acest scop, instanța este datoare să dispună toate măsurile permise de lege și să asigure desfășurarea cu celeritate a judecării.

(2) Dispozițiile alin. (1) se aplică în mod corespunzător și în faza executării silite.

Legislație conexă: ► art. 6 din Convenția europeană a drepturilor omului; ► art. 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene; ► art. 10 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată (M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005).

Art. 7. Legalitatea. (1) Procesul civil se desfășoară în conformitate cu dispozițiile legii.

(2) Judecătorul are îndatorirea de a asigura respectarea dispozițiilor legii privind realizarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părților din proces.

Art. 8. Egalitatea. În procesul civil părților le este garantată exercitarea drepturilor procesuale, în mod egal și fără discriminări.

Art. 9. Dreptul de dispoziție al părților. (1) Procesul civil poate fi pornit la cererea celui interesat sau, în cazurile anume prevăzute de lege, la cererea altei persoane, organizații ori a unei autorități sau instituții publice ori de interes public.

(2) Obiectul și limitele procesului sunt stabilite prin cererile și apărările părților.

(3) În condițiile legii, partea poate, după caz, renunța la judecarea cererii de chemare în judecată sau la însuși dreptul pretins, poate recunoaște pretențiile părții adverse, se poate învoi cu aceasta pentru a pune capăt, în tot sau în parte, procesului, poate renunța la exercitarea căilor de atac ori la executarea unei hotărâri. De asemenea, partea poate dispune de drepturile sale în orice alt mod permis de lege.

Art. 10. Obligațiile părților în desfășurarea procesului. (1) Părțile au obligația să îndeplinească actele de procedură în condițiile, ordinea și termenele stabilite de lege sau de judecător, să-și probeze pretențiile și apărările, să contribuie la desfășurarea fără întârziere a procesului, urmărind, tot astfel, finalizarea acestuia.

(2) Dacă o parte deține un mijloc de probă, judecătorul poate, la cererea celeilalte părți sau din oficiu, să dispună înfățișarea acestuia, sub sancțiunea plății unei amenzi judiciare. [R.A.: art. 129 alin. (1) CPC 1865]

Art. 11. Obligațiile terților în desfășurarea procesului. Orice persoană este obligată, în condițiile legii, să sprijine realizarea justiției. Cel care, fără motiv legitim, se sustrage de la îndeplinirea acestei obligații poate fi constrâns să o execute sub sancțiunea plății unei amenzi judiciare și, dacă este cazul, a unor daune-interese.

Art. 12. Buna-credință. (1) Drepturile procesuale trebuie exercitate cu bună-credință, potrivit scopului în vederea căruia au fost recunoscute de lege și fără a se încălca drepturile procesuale ale altei părți.

(2) Partea care își exercită drepturile procesuale în mod abuziv răspunde pentru prejudiciile materiale și morale cauzate. Ea va putea fi obligată, potrivit legii, și la plata unei amenzi judiciare.

(3) De asemenea, partea care nu își îndeplinește cu bună-credință obligațiile procesuale răspunde potrivit alin. (2). [*R.A.: art. 723 CPC 1865*]

Legislație conexă: art. 14 CC.

Art. 13. Dreptul la apărare. (1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Părțile au dreptul, în tot cursul procesului, de a fi reprezentate sau, după caz, asistate în condițiile legii. În recurs, cererile și concluziile părților nu pot fi formulate și susținute decât prin avocat sau, după caz, consilier juridic, cu excepția situației în care partea sau mandatarul acesteia, soț ori rudă până la gradul al doilea inclusiv, este licențiată în drept.

(3) Părților li se asigură posibilitatea de a participa la toate fazele de desfășurare a procesului. Ele pot să ia cunoștință de cuprinsul dosarului, să propună probe, să își facă apărări, să își prezinte susținerile în scris și oral și să exercite căile legale de atac, cu respectarea condițiilor prevăzute de lege.

(4) Instanța poate dispune înfățișarea în persoană a părților, chiar atunci când acestea sunt reprezentate.

Constituționalitate. 1. Prin Decizia nr. 462/2014 (M. Of. nr. 775 din 24 octombrie 2014), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **dispozițiile din Codul de procedură civilă cuprinse în art. 13 alin. (2) teza a II-a, art. 83 alin. (3), precum și în art. 486 alin. (3), cu referire la mențiunile care decurg din obligativitatea formulării și susținerii cererii de recurs de către persoanele fizice prin avocat, sunt neconstituționale.** Curtea a reținut că măsura reprezentării și asistării prin avocat în etapa procesuală a recursului nu este proporțională cu scopul urmărit de legiuitor, avantajul public fiind nesemnificativ în raport cu gradul de afectare a drepturilor și libertăților fundamentale ale individului consacrate de art. 21 și art. 24 din Constituție. Curtea a învederat faptul că îi revine legiuitorului sarcina ca, în temeiul art. 147 alin. (1) din Constituție, să pună de acord cu Legea fundamentală și cu prezenta decizie întreaga reglementare procesuală civilă a recursului, având în vedere că dispozițiile legale criticate din Codul de procedură civilă referitoare la obligativitatea persoanelor fizice de a fi asistate și, după caz, reprezentate, sub sancțiunea nulității, numai de către un avocat la redactarea cererii și a motivelor de recurs, precum și în exercitarea și susținerea acestuia sunt contrare accesului liber la justiție și dreptului la apărare.

2. Prin Decizia nr. 485/2015 (M. Of. nr. 539 din 20 iulie 2015), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **dispozițiile art. 13 alin. (2) teza a II-a, ale art. 84 alin. (2), precum și ale art. 486 alin. (3) din Codul de procedură civilă, cu referire la mențiunile care decurg din obligativitatea formulării și susținerii cererii de recurs de către persoanele juridice prin avocat sau consilier juridic, sunt neconstituționale.** Curtea a reținut că dispozițiile de lege criticate contravin art. 21 din Constituție privind accesul liber la justiție și art. 24 din Legea fundamentală privind dreptul la apărare, deoarece instituirea obligativității reprezentării convenționale în recurs este excesivă față de scopul legitim urmărit, conducând la imposibilitatea exercitării căii de atac a recursului prevăzute de lege.

N.r. Motivarea integrală a deciziilor poate fi consultată online la adresa <http://biblioteca-hamangiu.ro/>.

Legislație conexă: ► art. 24 C. Rom.; ► art. 15 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată (M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005).

Art. 14. Contradictorialitatea. (1) Instanța nu poate hotărî asupra unei cereri decât după citarea sau înfățișarea părților, dacă legea nu prevede altfel.

(2) Părțile trebuie să își facă cunoscute reciproc și în timp util, direct sau prin intermediul instanței, după caz, motivele de fapt și de drept pe care își întemeiază pretențiile și apărările, precum și mijloacele de probă de care înțeleg să se folosească, astfel încât fiecare dintre ele să își poată organiza apărarea.

(3) Părțile au obligația de a expune situația de fapt la care se referă pretențiile și apărările lor în mod corect și complet, fără a denatura sau omite faptele care le sunt cunoscute. Părțile au obligația de a expune un punct de vedere propriu față de afirmațiile părții adverse cu privire la împrejurări de fapt relevante în cauză.

(4) Părțile au dreptul de a discuta și argumenta orice chestiune de fapt sau de drept invocată în cursul procesului de către orice participant la proces, inclusiv de către instanță din oficiu.

(5) Instanța este obligată, în orice proces, să supună discuției părților toate cererile, excepțiile și împrejurările de fapt sau de drept invocate.

(6) Instanța își va întemeia hotărârea numai pe motive de fapt și de drept, pe explicații sau pe mijloace de probă care au fost supuse, în prealabil, dezbaterii contradictorii. [**R.A.:** art. 85 CPC 1865]

Art. 15. Oralitatea. Procesele se dezbate oral, cu excepția cazului în care legea dispune altfel sau când părțile solicită expres instanței ca judecata să se facă numai pe baza actelor depuse la dosar. [**R.A.:** art. 127 CPC 1865]

Art. 16. Nemijlocirea. Probele se administrează de către instanța care judecă procesul, cu excepția cazurilor în care legea stabilește altfel.

Art. 17. Publicitatea. Ședințele de judecată sunt publice, în afară de cazurile prevăzute de lege. [**R.A.:** art. 121 alin. (1) CPC 1865]

Legislație conexă: ► art. 127 C. Rom.; ► art. 12 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată (M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005).

Art. 18. Limba desfășurării procesului. (1) Procesul civil se desfășoară în limba română.

(2) Cetățenii români aparținând minorităților naționale au dreptul să se exprime în limba maternă în fața instanțelor de judecată, în condițiile legii.

(3) Cetățenii străini și apatrizii care nu înțeleg sau nu vorbesc limba română au dreptul de a lua cunoștință de toate actele și lucrările dosarului, de a vorbi în instanță și de a pune concluzii, prin traducător autorizat, dacă legea nu prevede altfel.

(4) Cererile și actele procedurale se întocmesc numai în limba română.

Legislație conexă: ► art. 128 C. Rom.; ► art. 14 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată (M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005).

Art. 19. Continuitatea. Judecătorul investit cu soluționarea cauzei nu poate fi înlocuit pe durata procesului decât pentru motive temeinice, în condițiile legii.

Art. 20. Respectarea principiilor fundamentale. Judecătorul are îndatorirea să asigure respectarea și să respecte el însuși principiile fundamentale ale procesului civil, sub sancțiunile prevăzute de lege.

Art. 21. Încercarea de împăcare a părților. (1) Judecătorul va recomanda părților soluționarea amiabilă a litigiului prin mediere, potrivit legii speciale.

(2) În tot cursul procesului, judecătorul va încerca împăcarea părților, dându-le îndrumările necesare, potrivit legii. *[R.A.: art. 131 CPC 1865]*

Legislație conexă: Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator (M. Of. nr. 441 din 22 mai 2006).

Art. 22. Rolul judecătorului în aflarea adevărului. (1) Judecătorul soluționează litigiul conform regulilor de drept care îi sunt aplicabile.

(2) Judecătorul are îndatorirea să stăruie, prin toate mijloacele legale, pentru a preveni orice greșeală privind aflarea adevărului în cauză, pe baza stabilirii faptelor și prin aplicarea corectă a legii, în scopul pronunțării unei hotărâri temeinice și legale. În acest scop, cu privire la situația de fapt și motivarea în drept pe care părțile le invocă, judecătorul este în drept să le ceară să prezinte explicații, oral sau în scris, să pună în dezbaterea acestora orice împrejurări de fapt sau de drept, chiar dacă nu sunt menționate în cerere sau în întâmpinare, să dispună administrarea probelor pe care le consideră necesare, precum și alte măsuri prevăzute de lege, chiar dacă părțile se împotrivesc.

(3) Judecătorul poate dispune introducerea în cauză a altor persoane, în condițiile legii. Persoanele astfel introduse în cauză vor avea posibilitatea, după caz, de a renunța la judecată sau la dreptul pretins, de a achiesa la pretențiile reclamantului ori de a pune capăt procesului printr-o tranzacție.

(4) Judecătorul dă sau restabilește calificarea juridică a actelor și faptelor deduse judecății, chiar dacă părțile le-au dat o altă denumire. În acest caz judecătorul este obligat să pună în discuția părților calificarea juridică exactă.

(5) Cu toate acestea, judecătorul nu poate schimba denumirea sau temeiul juridic în cazul în care părțile, în virtutea unui acord expres privind drepturi de care, potrivit legii, pot dispune, au stabilit calificarea juridică și motivele de drept asupra cărora au înțeles să limiteze dezbaterea, dacă astfel nu se încalcă drepturile sau interesele legitime ale altora.

(6) Judecătorul trebuie să se pronunțe asupra a tot ceea ce s-a cerut, fără însă a depăși limitele investiției, în afară de cazurile în care legea ar dispune altfel.

(7) Ori de câte ori legea îi rezervă judecătorului puterea de apreciere sau îi cere să țină seama de toate circumstanțele cauzei, judecătorul va ține seama, între altele, de principiile generale ale dreptului, de cerințele echității și de buna-credință. *[R.A.: art. 129 alin. (2), (4), (5) și (6) CPC 1865]*

Recurs în interesul legii. A se vedea Decizia nr. 19/2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, redată în extras *infra*, la art. 457.

Art. 23. Respectul cuvenit justiției. (1) Cei prezenți la ședința de judecată sunt datori să manifeste respectul cuvenit față de instanță și să nu tulbure buna desfășurare a ședinței de judecată.

(2) Președintele veghează ca ordinea și solemnitatea ședinței să fie respectate, putând lua în acest scop orice măsură prevăzută de lege.

Capitolul III. Aplicarea legii de procedură civilă

Art. 24. Legea aplicabilă proceselor noi. Dispozițiile legii noi de procedură se aplică numai proceselor și executărilor silite începute după intrarea acesteia în vigoare.

Art. 25. Legea aplicabilă proceselor în curs. (1) Procesele în curs de judecată, precum și executările silite începute sub legea veche rămân supuse acelei legi.

(2) Procesele în curs de judecată la data schimbării competenței instanțelor legal învestite vor continua să fie judecate de acele instanțe, potrivit legii sub care au început. În caz de trimitere spre rejudecare, dispozițiile legale privitoare la competență, în vigoare la data când a început procesul, rămân aplicabile.

(3) În cazul în care instanța investită este desființată, dosarele se vor trimite din oficiu instanței competente potrivit legii noi. Dispozițiile alin. (1) rămân aplicabile. [*R.A.: art. 725 alin. (1), (2), (2') și (4) CPC 1865*]

Art. 26. Legea aplicabilă mijloacelor de probă. (1) Legea care guvernează condițiile de admisibilitate și puterea doveditoare a probelor preconstituite și a prezumțiilor legale este cea în vigoare la data producerii ori, după caz, a săvârșirii faptelor juridice care fac obiectul probațiunii.

(2) Administrarea probelor se face potrivit legii în vigoare la data administrării lor.

Art. 27. Legea aplicabilă hotărârilor. Hotărârile rămân supuse căilor de atac, motivelor și termenelor prevăzute de legea sub care a început procesul. [*R.A.: art. 725 alin. (3) CPC 1865*]

Art. 28. Teritorialitatea legii de procedură. (1) Dispozițiile legii de procedură se aplică tuturor proceselor care se judecă de către instanțele române, sub rezerva unor dispoziții legale contrare.

(2) În cazul raporturilor procesuale cu element de extraneitate, determinarea legii de procedură aplicabile se face potrivit normelor cuprinse în cartea a VII-a.

CARTEA I. DISPOZIȚII GENERALE

Titlul I. Acțiunea civilă

Art. 29. Noțiune. *Acțiunea civilă* este ansamblul mijloacelor procesuale prevăzute de lege pentru protecția dreptului subiectiv pretins de către una dintre părți sau a unei alte situații juridice, precum și pentru asigurarea apărării părților în proces.

Art. 30. Cereri în justiție. (1) Oricine are o pretenție împotriva unei alte persoane ori urmărește soluționarea în justiție a unei situații juridice are dreptul să facă o cerere înaintea instanței competente.

(2) Cererile în justiție sunt principale, accesorii, adiționale și incidentale.

(3) Cererea principală este cererea introductivă de instanță. Ea poate cuprinde atât capete de cerere principale, cât și capete de cerere accesorii.

(4) Cererile accesorii sunt acele cereri a căror soluționare depinde de soluția dată unui capăt de cerere principal.

(5) Constituie cerere adițională acea cerere prin care o parte modifică pretențiile sale anterioare.

(6) Cererile incidentale sunt cele formulate în cadrul unui proces aflat în curs de desfășurare.

Art. 31. Apărări. Apărările formulate în justiție pot fi de fond sau procedurale.

Art. 32. Condiții de exercitare a acțiunii civile. (1) Orice cerere poate fi formulată și susținută numai dacă autorul acesteia:

- a) are capacitate procesuală, în condițiile legii;
- b) are calitate procesuală;
- c) formulează o pretenție;
- d) justifică un interes.

(2) Dispozițiile alin. (1) se aplică, în mod corespunzător, și în cazul apărărilor.

Recurs în interesul legii. Prin Decizia nr. 2/2016 (M. Of. nr. 263 din 7 aprilie 2016), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a admis recursul în interesul legii declarat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Suceava și a stabilit:

„În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 279 alin. (2) din Legea nr. 53/2003 privind Codul muncii, republicată, cu modificările și completările ulterioare, pentru acțiunile privind reconstituirea vechimii în muncă, anterioare intrării în vigoare a Codului de procedură civilă actual/aceiași text de lege cu referire la art. 32 alin. (1) lit. b) și art. 36 din Codul de procedură civilă, pentru acțiunile în reconstituirea vechimii în muncă, introduse de la momentul intrării în vigoare a actualului Cod de procedură civilă și în continuare; art. 111 din Codul de procedură civilă din 1865 pentru acțiunile privind constatarea încadrării activității desfășurate în grupele I și a II-a de muncă introduse sub imperiul acestei reglementări/art. 35 cu referire la art. 32 alin. (1) lit. b) și art. 36 din Codul de procedură civilă, pentru aceiași tip de acțiuni, formulate după intrarea în vigoare a codului actual, în toate ipotezele, atunci când angajatorul nu mai există din punct de vedere juridic (lichidat, radiat), justifică legitimare procesuală pasivă casele teritoriale de pensii, în situația în care nu există documente primare.

În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 34 alin. (5) și art. 40 alin. (2) lit. h) din Legea nr. 53/2003 privind Codul muncii, republicată, cu modificările și completările ulterioare, cu referire la art. 18 din Legea Arhivelor Naționale nr. 16/1996, republicată, în cazul existenței documentelor primare, persoana interesată, care nu posedă dovezi privind vechimea în muncă sau activitatea desfășurată în anumite grupe de muncă, are deschisă calea unei acțiuni în realizare – obligație de a face – având ca obiect obligarea deținătorului de arhivă de a elibera adeverința constatatoare a vechimii în muncă/încadrării în grupele superioare de muncă.

În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 41 alin. (1) din Codul de procedură civilă din 1865/art. 32 alin. (1) lit. a) și art. 56 alin. (1) din Codul de procedură civilă, respectiv a art. 136 din Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenței, cu modificările și completările ulterioare/art. 180 din Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență, angajatorul desființat în urma procedurilor de insolvență, finalizate cu radierea din registrele specifice, nu poate sta în judecată, neavând capacitate procesuală de folosință, iar fostul lichidator, chemat în judecată în nume propriu, nu are calitate procesuală pasivă”.

N.r. Motivarea integrală a deciziei poate fi consultată online la adresa <http://biblioteca-hamangiu.ro/>.

Art. 33. Interesul de a acționa. Interesul trebuie să fie determinat, legitim, personal, născut și actual. Cu toate acestea, chiar dacă interesul nu este născut și actual, se poate formula o cerere cu scopul de a preveni încălcarea unui drept subiectiv amenințat sau pentru a preîntâmpina producerea unei pagube iminente și care nu s-ar putea repara.

Art. 34. Realizarea drepturilor afectate de un termen. (1) Cererea pentru predarea unui bun la împlinirea termenului contractual poate fi făcută chiar înainte de împlinirea acestui termen.

(2) Se poate, de asemenea, cere, înainte de termen, executarea la termen a obligației de întreținere sau a altei prestații periodice.

(3) Pot fi încuviințate, înainte de împlinirea termenului, și alte cereri pentru executarea la termen a unor obligații, ori de câte ori se va constata că acestea pot preîntâmpina o pagubă însemnată pe care reclamantul ar încerca-o dacă ar aștepta împlinirea termenului. **[R.A.: art. 110 CPC 1865]**

Art. 35. Constatarea existenței sau inexistenței unui drept. Cel care are interes poate să ceară constatarea existenței sau inexistenței unui drept. Cererea nu poate fi primită dacă partea poate cere realizarea dreptului pe orice altă cale prevăzută de lege. **[R.A.: art. 111 CPC 1865]**

Recurs în interesul legii. A se vedea Decizia nr. 2/2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, redată în extras *supra*, la art. 32.

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Prin Decizia nr. 13/2016 (M. Of. nr. 862 din 28 octombrie 2016), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, a admis sesizările formulate de Curtea de Apel Craiova, Secția I civilă, privind pronunțarea unei hotărâri prealabile și a stabilit:

„În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 35 din Codul de procedură civilă, art. 111 din Codul de procedură civilă din 1865, art. 2502 din Codul civil, respectiv art. 268 alin. (2) din Codul muncii, republicat, acțiunile în constatarea dreptului la încadrarea în grupe de muncă conform dispozițiilor Ordinului nr. 50/1990 intră în categoria acțiunilor în constatarea de drept comun și sunt imprescriptibile”.

N.r. Motivarea integrală a deciziei poate fi consultată online la adresa <http://biblioteca-hamangiu.ro/>.